

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Oppimisympäristöt varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa

Opetusneuvos Kati Costiander

Yliarkkitehti Roope Rissanen

Millaisia kokemuksia sinulla on lasten osallisuudesta oppimisympäristön suunnittelussa?

Kirjaa ajatuksia ja kokemuksia chatiin tämän webinaarin aikana.

Varhaiskasvatustlaki 540/2018

3 § Varhaiskasvatuksen tavoitteet

- 3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
- 4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;

10 § Varhaiskasvatusympäristö

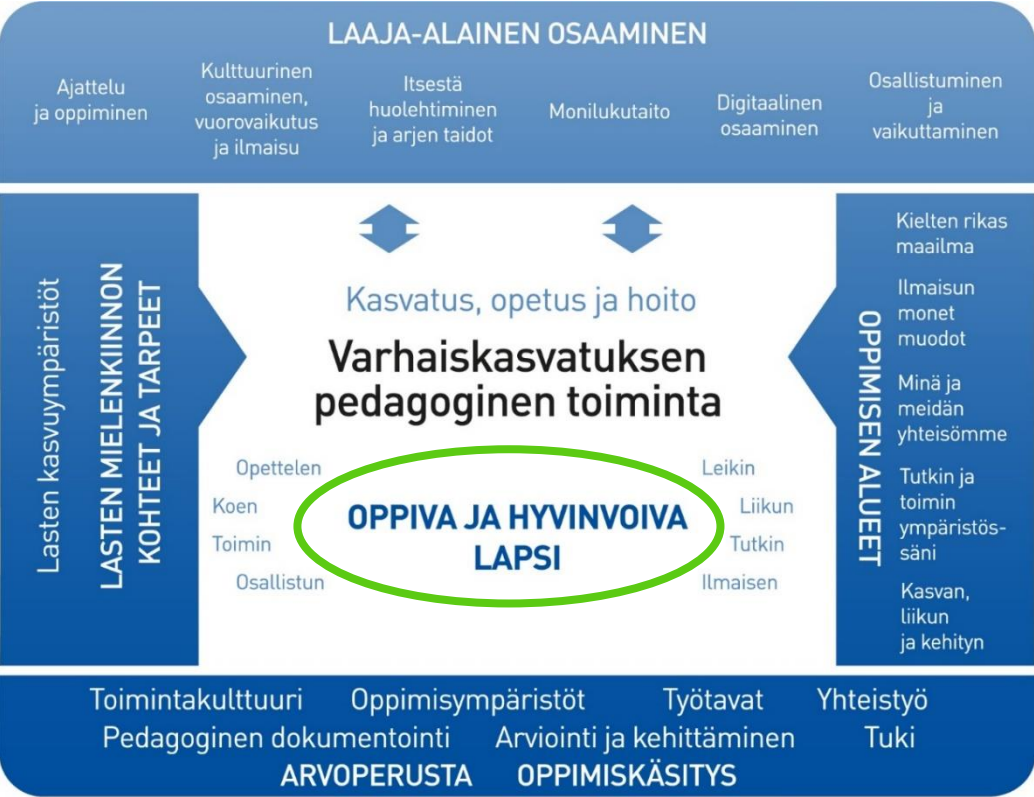
Varhaiskasvatusympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä, kehitys ja muut edellytykset huomioon ottaen. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava terveellisiä, turvallisia ja asianmukaisia, ja niissä on huomioitava esteettömyys.

Perusopetuslaki
29 §:
Oikeus turvalliseen
opiskeluympäristöön

Tavoitteena varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, inklusiivinen, terveellinen ja turvallinen sekä esteetön oppimisympäristö

Esiopetuksen pedagogisen toiminnan viitekehys sekä arvoperusta rakentuu pääperiaatteiltaan samalla tavoin

Toimintakulttuuri rakentuu muun muassa

Oppimisympäristön
merkitys osana
inklusiivisen
varhaiskasvatusta ja
esiopetusta

- arvoista ja periaatteista
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä ja työtavoista
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Oppimiskäsitys

- Lapset ovat aktiivisia toimijoita
- Oppiminen kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla
- Lähtökohtana aiemmat kokemukset, mielenkiinnon kohteet ja osaaminen
- Opittavien asioiden yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä kokemusmaailmaan ja kulttuuriseen taustaan
- Oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä myönteiset tunnekokemukset, vuorovaikutussuhteet, vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta
- Kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti haastava toiminta innostaa oppimaan lisää
- Leikin itseisarvo ja pedagoginen merkitys

Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle.

"Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti."

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilöstö lapsen osallisuuden mahdollistajana

Lapsen osallisuuden mahdollistaa
varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen
ammattilainen, joka on

- aktiivinen ja läsnäoleva aikuinen
- osaa tarttua lasten aloitteisiin ja kiinnostuksen kohteisiin myös oppimisympäristön kehittämisessä.

Miten kehittämisessä liikkeelle?

Ei vain keskustella oppimisympäristöstä, vaan tutkitaan sitä. Miltä se näyttää 110 cm korkeudelta? Mitä se silloin mahdollistaa? Entä jos lasten huoltajat aidosti osallistetaan oppimisympäristön kehittämiseen?

Sopikaa kehittämiselle yhteiset tavoitteet ja pelisäännöt → Lupa kokeilla & kehittää!

Monipuoliset työtavat edellyttävät monipuolisia oppimisympäristöjä

Esiopetus: Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että **oppimisympäristöissä** on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa.

Oppimisympäristöt tukevat lasten

- luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua
- omaehtoista ja ohjattua leikkiä
- tutkimista
- fyysistä aktiivisuutta
- taiteellista kokemista ja ilmaisua

LUOVUUS, OSALLISUUS, TOIMINNALLISUUS
ovat lapsille luontevia oppimisen tapoja

Oppimisympäristöjä kehitetään

jotta...

- varhaiskasvatukselle ja esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa
- ne tukevat lapsen terveen itsetunnon sekä sosiaalisten ja oppimisen taitojen kehittymistä.

Hyödynnä pedagogista dokumentointia

Mitä asioita ryhmässä painotetaan?

Mikä on merkityksellistä lapsille?

Mitä tietoa saadaan pedagog. dokument. avulla?

Oletteko kokeilleet videointia?

Oppimisympäristöt

- Tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta
- Jo rakennusvaiheessa huomioidaan ergonomia, ekologisuus, viihtyisyys ja esteettömyys sekä tilojen valaistus ja akustiikka, sisäilman laatu ja siisteys
- Voidaan toteuttaa monenlaista pedagogista toimintaa ja ne muuntuvat tarpeen mukaan
- Tukevat toimintaa joustavasti erikokoisissa ryhmissä

Miten rakentaa leikkiympäristöä pieniin tiloihin?

- Seinät, laatikostot ja hyllyt käyttöön niin, että pienille leikkipisteille on tilaa. Esimerkiksi matalan hyllyn päällä ei pidetä pelejä tms. säilytyksessä, vaan siellä asuvat petshopit/my little ponyt ym. hahmot
- Laita roolivaatteet naulakkokoukkuihin seinälle, ei tilaa vieviin laatikkoihin
- Autoleikki rajataan pöydän alla tapahtuvaksi, jossa on "automaailma", se ei kuitenkaan ulotu pöydän kantta kauemmaksi ja muille leikeille jää tilaa.
- Perinteinen hiekkaleikkilaatikko on hyvä esimerkki pieneen tilaan rajautuvasta leikistä, jonka kanssa leikkiminen pitkäkestoisesti motivoi, kunhan leikkivälineet ovat hyviä, esim. savannin eläimet.
- Youtubesta löytyy hyviä videoesimerkkejä esim. Englannista, jossa kohtuullisen pienissä tiloissa useampi leikki ja toiminto, mutta ne selkeästi rajattu toisistaan.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa

- Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa lapsilla on vaihtoehtoja
 - ✓ mieluisaan tekemiseen
 - ✓ monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen
 - ✓ leikkeihin ja peleihin
 - ✓ rauhalliseen oleiluun
- Lisäksi saatavilla ja käytössä monipuolisia, ikätasoisia, pedagogisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä
- Huomioidaan lasten yksilölliset tuen tarpeet ja mielenkiinnonkohteet.

Oppimisympäristön vaikutus lapsen hyvinvointiin, ärsykeherkkyyteen ja itsesäätelyyn

- Tilojen pedagoginen käyttö on tärkeää suunnitella niin, että erilaisia leikkejä ja muuta toimintaa toteutetaan eri tiloissa
- Pohdi tarvitaanko joka ryhmässä esim. autoleikki tai voisiko kaksi lapsiryhmää käyttää yhdessä huoneessa olevaa autoleikkiä
- Varmista ryhmään paikka, joka on sovittu hiljaisen toiminnan alueeksi esim. kankaalla rajattu maja pöydän alla, jollei muuta löydy
- Rajaa tarvittaessa tiloja hyllyillä tms., jotta ympärillä oleva jatkuva liike ei häiritse keskittymistä.
- Apuvälineitä mm. kuulosuojaimia saatavilla lapsille, jos melu häiritsee
- Päiväjärjestyksessä tehtävillä ratkaisulla, kuten siirtymien ja ulkoilujen porrastamisella voidaan helpottaa ärsykekuormaa.

Miten vammaiset lapset huomioidaan?

- Lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan.
- Ei ole yleissääntöä, miten kaikki kehitysvammaiset, liikuntavammaiset jne. tulisi huomioida.
- Huomioi, millaiset ratkaisut mahdollistavat esteettömyyden, jos lapsella on käytössä liikkumisen apuvälineitä esim. luiskat, kynnyksettömyys, kaide seinällä. Neuvoa saat mm. fysioterapeuteilta
- Miten välineet ovat esillä ja miten lapsi voi hahmottaa, mitä tilassa on mahdollisuus tehdä?
- Aistien käyttö huomioidaan myös tarpeen mukaan yksilöllisillä ratkaisuilla esimerkiksi valaistuksella
- Selkeys vs. ankeus vs. visuaalisuus
- Huomioi ulkoilussa, että lapselle olisi mahdollisimman paljon erilaisia vaihtoehtoja toimintaan esim. joskus ulkoleikkivälineiden vaihdolla toisenlaiseen voidaan mahdollistaa sellaisen lapsen monipuolisempi toiminta, joka tarvitsee liikkumiseen ja oman kehon hallintaan paljon apua.

Oppimisympäristöt sisältävät fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden

- Lasten ideat, leikit ja tekemät työt näkyvät
- Jokaisella yhteisön jäsenellä on mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen
- Leikki ja leikillisyys näkyy – myös alle 3-vuotiaiden tiloissa
- Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen, muita kunnioittavan ja yhteisvastuullisen oppimisympäristön
- Edistävät lasten ja henkilöstön keskittymistä sekä lapsilähtöistä toimintaa
- Tarjoavat kokemuksia ja materiaaleja

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja kehitetään

siten, että ne vahvistavat ja edistävät...

- oppimista
- lapsen kielellistä kehitystä ja kielitietoisuutta sekä kulttuurista ja katsomuksellista moninaisuutta
- yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa, rikkovat perinteisiä sukupuolistereotyyppioita
- osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja yhdessä tekemistä
- leikkiä, tutkimista, taiteellista kokemista, liikunta- ja luontoelämyksiä
- mahdollisuutta tutkia maailmaa kaikilla aisteilla ja koko keholla

Miten muokata helposti houkutteleva oppimisympäristö?

- ”Voisiko tämän tehdä toisin” –periaate
- Aloita tarkastelemalla tilaa lattialla istuen: mitä se mahdollistaa, mihin se kutsuu
- Kokeile huonekalujen järjestelyssä ja tavaroiden sijoittelussa ratkaisuja, jotka eivät ole tavanomaisia
- Mitä, jos leikkivälineitä eivät ole perinteisesti laatikoissa, joissa ne kannetaan vapaaseen nurkkaukseen, vaan jokainen leikki on esillä jo valmiiksi sille varatussa paikassa
- Kotileikki muuttuu heti houkuttelevammaksi, kun astiat on katettu pöytään, kattila on liedellä ja nukke ja panda odottavat tuoleilla, kuka tulisi antamaan ruokaa.

Digitaalisuus ja teknologia

- Teknologia on osa monipuolista ja lasta osallistavaa oppimisympäristöä
- Varhaiskasvatuksessa käytetään digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä tarkoituksenmukaisella tavalla
- Lasten omia digitaalisia laitteita, leluja ja muita välineitä käytetään varhaiskasvatuksen järjestäjän määrittämällä tavalla, ja niiden käytöstä sovitaan huoltajien kanssa

Katso vinkkejä Tukea digitaalisten oppimisympäristöjen edistämiseen -dialta

Opetustoimen ja varhaiskasvatuksen turvallisuus – sivusto ja turvalliset oppimisympäristöt

- Opas tarjoaa konkreettisia malleja kokonaisturvallisuuden suunnitteluun, riskien tunnistamiseen ja ennaltaehkäisyyn sekä suunnitelmien yhteensovittamiseen ja käyttöönottamiseen.
- Turvallisuuden osa-alueita
 - Fyysinen, sosiaalinen, psyykkinen ja pedagoginen turvallisuus

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/opetustoimen-ja-varhaiskasvatuksen-turvallisuus>

Turvallisuuden osa-alueita

Fyysinen turvallisuus

Fyysinen turvallisuus syntyy turvallista ja terveellistä rakennusta ja turvallista ympäristöä.

Sosiaalinen turvallisuus

Jokaisella ihmisellä on perustarve kuulua.

Psyykkinen turvallisuus

Lapsella, oppilaalla ja opiskelijalla on oikeus.

Pedagoginen turvallisuus

Pedagoginen turvallisuus muodostuu.

Fyysinen turvallisuus

Kokonaisvaltaisen turvallisuuden edellytykset luodaan turvallisella fyysisellä kasvu- ja oppimisympäristöllä. Fyysisen kasvu- ja oppimisympäristön turvallisuuteen kuuluu tarkoituksenmukainen, turvallinen ja terveellinen ympäristö kokonaisuudessaan: rakennukset, rakenteellinen turvallisuus ja niiden tekniset järjestelmät sekä välitön lähiympäristö ulkoilu- ja välituntiin, liikennealueineen, liikunta-alueineen ja lähimetsineen.

Rakenteellinen turvallisuus

Rakennus ympäristössään

Päiväkotit- tai koulurakennus tulee sijoittaa mahdollisimman turvalliseen ja helposti saavutettavaan paikkaan. Myös piha-alueen tulee rohkaista käyttäjiä liikkumaan ja leikkimään turvallisesti.

Turvallinen ja terveellinen päiväkotit- ja koulurakennus

Rakennuksen turvallisuuteen vaikuttavat useat tekijät, kuten yksikön koko, tarkoituksenmukainen mitoitus ja tilajärjestelyt. Löydät sivulta lisätietoa rakennuksen turvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä.

Kalusteet ja varusteet

Päiväkodissa ja oppilaitoksissa käytettyjen kalusteiden ja varusteiden tulee olla käyttöönsä soveltuvia, kestäviä, ergonomisia ja turvallisia. Sivulla kerrotaan, mitä kalusteiden ja muiden varusteiden hankinnassa tulee ottaa huomioon.

Rakennuksen käytönaikainen turvallisuus

Rakennuksen terveellisuuden ja turvallisuuden ylläpito edellyttää käyttäjältä turvallisuuteen sitoutuneita toimintatapoja. Rakenteiden ja laitteiden kuntoa tulee seurata, tiloja pitää huoltaa, turvallisuusastasto tulee tarkistaa säännöllisesti sekä suorittaa riittävät ylläpitokorjaukset.

Pohdittavaksi

- Millainen oppimisympäristö edistää juuri näiden lasten oppimista?
- Oletteko kokeilleet ”Voisiko tämän tehdä toisin” – periaatetta?
- Miten teillä näkyy lapsen tuki, kielitietoisuus, kielet, kulttuurit, katsomukset oppimisympäristössä?
- Näkykö kulttuurinen moninaisuus kuvissa, kirjoissa, leluissa, muissa materiaaleissa?
- Millainen on inklusiivinen oppimisympäristö?
- Millaisia resursseja oppimisympäristön rakentaminen edellyttää? Onko johto mukana?
- Voisiko oppimisympäristön rakentamista tehdä pienin teoin, esim. samalla kun olet mukana leikissä, autat laittamaan leikkivälineitä houkuttelevasti esille?

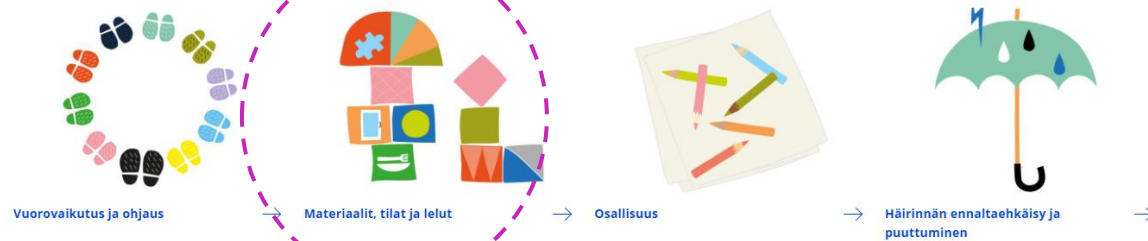
- Miten toimintakulttuurinne mahdollistaa lasten pitkäkestoisen leikin?
- Miten sukupuolisensitiivisyys näkyy tilojen käytössä? Onko kaikilla lapsilla mahdollisuus käyttää kaikkia tiloja tasapuolisesti?
- Miten sukupuolisensitiivisyys näkyy leluissa, kirjoissa, kuvissa?
- Entä rahoitus, mistä mahdolliset hankinnat tehdään?
- Kierrätä! Oletteko jo kokeilleet päiväkodin omaa kirpputoria, jossa lapset voivat käydä ostamassa leluja, kirjoja ym.?
- Miten lapset osallistuvat oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen, arviointiin?
- Miten huoltajat voisi mukaan oppimisympäristön rakentamiseen?

Linkkejä, hankkeita ja rahoitushakuja

Toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu

Sivusto toimii oppaana varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilöstölle.

Luo tasa-arvoisempaa ja yhdenvertaisempaa toimintaa

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus/varhaiskasvatuksen-tueksi/tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuus-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa>

Opetushallituksen rahoitushakuja

<https://www.oph.fi/fi/palvelumme/valtionavustukset-ja-kansainvalistymisrahoitus>

Oppimisympäristö varhaiskasvatuksessa

Koulutus ja tutkimus Varhaiskasvatus Laatu ja kehittäminen Oppimisympäristö

Tällä sivulla:

- Varhaiskasvatuksen oppimisympäristön kehittämishankkeita >
- Digitaaliset oppimisympäristöt ja digitaidot >
- Hyvinvointi ja tunnetaidot >
- Lasten osallisuus ja yhteisöllisyys >
- Leikki ja liikunta >
- Luonto ja kestävä elämäntapa >
- Taide, kulttuuri ja monilukutaito >
- Tiede, tutkimus ja steam >
- Opinnäyttötöitä >
- Lisätietoa kehittämisrahoituksista >
- Yhteystiedot >

Jaa

Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristöjä suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa. Hyvästä oppimisympäristöstä löytyy lapsille vaihtoehtoja mieluisaan tekemiseen, monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen, leikkeihin ja peleihin sekä rauhalliseen oleiluun ja lepoon. Hyvin rakennettu oppimisympäristö vahvistaa lasten osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Myös lasten ideat, leikit ja heidän tekemänsä työt näkyvät oppimisympäristöissä.

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oppimisymparisto-varhaiskasvatuksessa>

Tukea digitaalisten oppimisympäristöjen edistämiseen

- Digitaalisen osaamisen kuvausten ylläpito ja kehittäminen jatkuvat Uudet lukutaidot -ohjelman päättyessä
- Digitaalisen osaamisen kuvaukset löytyvät ePerusteista
<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/digiosaaminen/8706410>
- Digitaalinen osaaminen
<https://www.oph.fi/fi/digiosaaminen>

Linkit päivitetty 14.2.2024

Pedagogisesti laadukas digitaalinen ympäristö:

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/pedagogisesti-laadukas-digitaalinen-ymparisto>

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Varhaiskasvatuksen fyysiset oppimisympäristöt

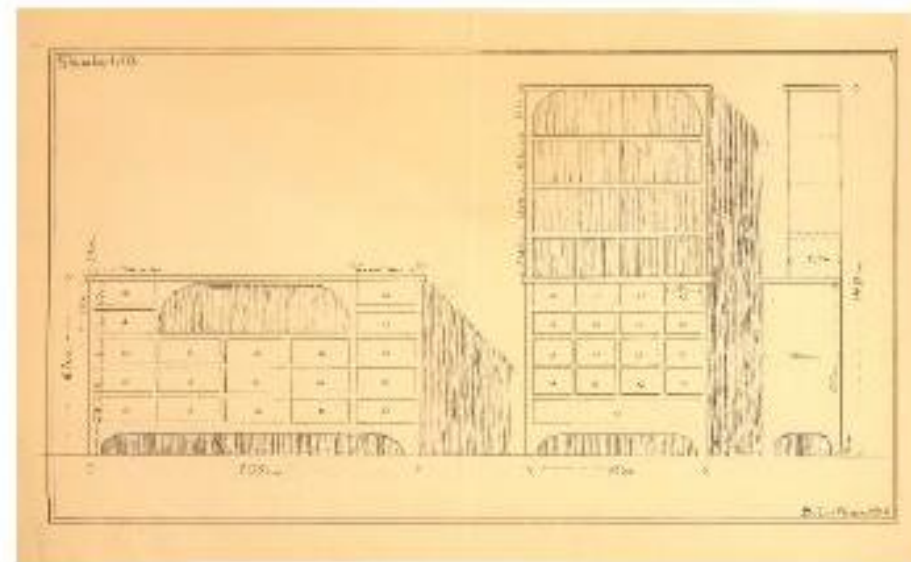

Yleistä:

- Modernin lapsuuden ajatellaan kehittyneen uuden ajan alun jälkeen n. 1600-1800-luvuilla. Leikki, huolenpito, kasvatus ja valmistautuminen aikuisuuteen, (mm. Philippe Ariès)
- Suomessa lastentarhatoiminta alkoi 1800-luvulla eri toimijoiden järjestämänä.
- Suomen ensimmäinen lastentarha perustettiin vuonna 1888.
- Varhaiskasvatuksen kehitys on samalla naisasian kehityksen historiaa.
- Yhtäläisyyksiä myös kansallisvaltion syntyyn, jälkikasvusta tulee pitää huolta
- Yksi hyvinvointivaltion tunnusomaisimpia ilmentymiä.

Vuoden 1927 laki ja asetus

- Laki lastentarhain valtionavusta ja asetus lastentarhoista (296/1927)
- Lastentarhanopettajayhdistyksen vuosikokous asetti toimikunnan suunnittelemaan lastentarhojen kalusteiden mitoitusta ja laatimaan piirustuksia. Lastentarhamallin pohjapiirustuksen ja sisustuksen lisäksi suunniteltiin lastentarhaa ympäröivä pihamaa ja kasvitarha.
- Lääkäri hyväksyi käytettävät tilat (huoneiston).
- Lähes 100 vuotta sitten ensimmäiset mallipäiväkodit mahdollisine pihoineen, kasvimaaineen ja puutarhoineen.

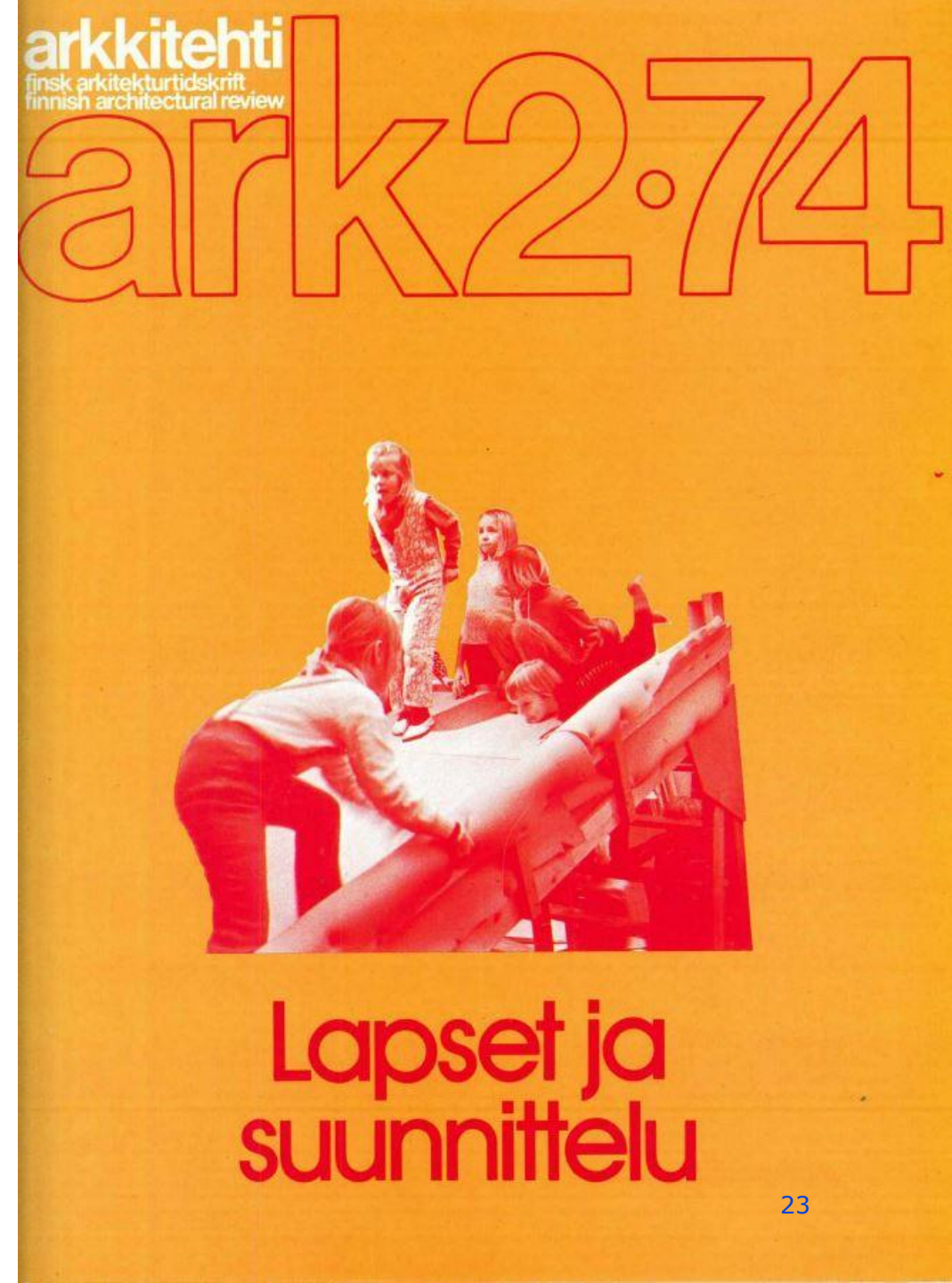

Vuoden 1973 laki

- "1960-lukua voidaan pitää keskeisempänä vuosikymmenenä yhtenäisen päivähoitojärjestelmän rakentamisen kannalta. Erilaiset komiteat ja työryhmät suunnittelivat yhtä lailla koulutointa, päivähoitoa kuin kansanterveyttäkin." Arkkitehti 2/1974
- Vuonna 1973 astui voimaan *Laki lasten päivähoidosta* (36/1973), jossa määriteltiin päiväkodin maksimikooksi sata lasta.
- Päivähoitolaki merkitsi myös erään ajanjakson päättymistä maamme varhaiskasvatuksen historiassa – eri ikäryhmille tarkoitettujen päivähoitolaitosten perinteiset nimet, kuten lastentarha ja -seimi, korvattiin yhteisellä nimellä päiväkoti.
- Lakia perusteltiin siten, että se mahdollistaa naisten työssäkäynnin ja vanhemmat tarvitsevat yhteiskunnan tukea ja palveluja.
- mm. 10 tuntia päivähoitoa ja 4 tuntia puolipäivähoitoa
- Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjen pääperiaatteet muotoutuvat.

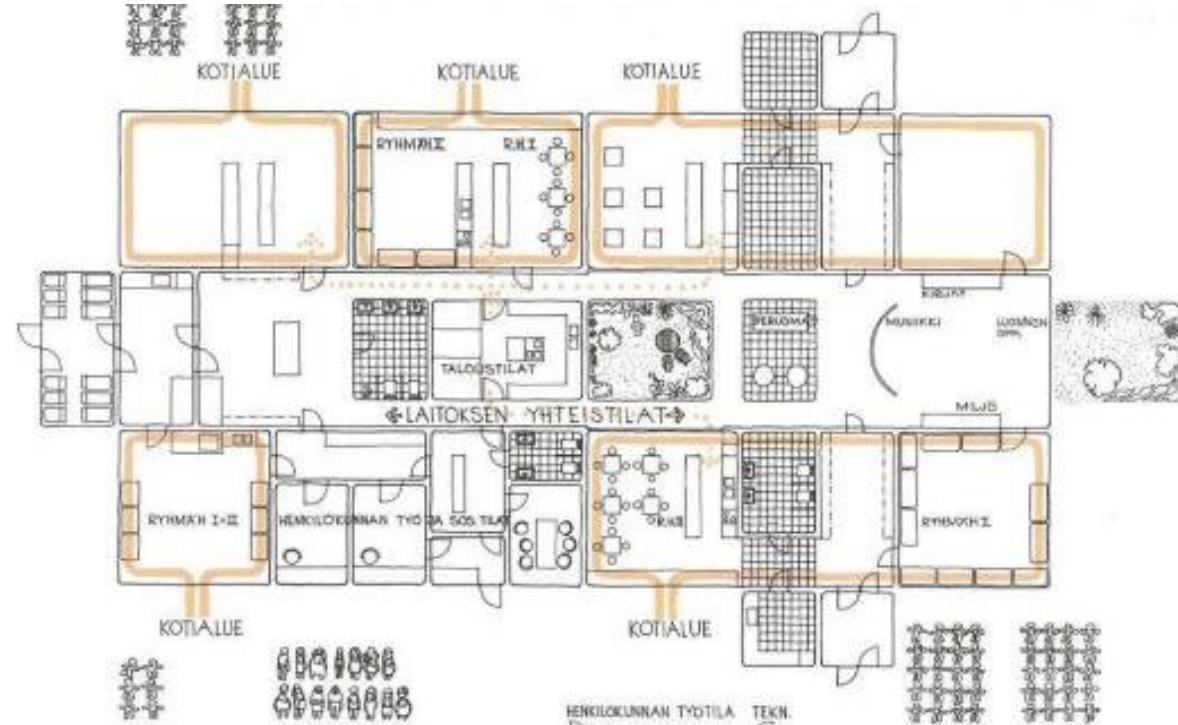
Tärkeitä ohjeita ja julkaisuja

- Arkkitehti 2/74 - lehti
- RT-kortti SH-20380 1984 Päiväkodin toimitilojen suunnittelu, 1980 Sosiaalihallitus
- RT-kortti 96-11003 Päiväkotien suunnittelu, 2010
- Päiväkodin käsikirja, Helsingin kaupunki, 2018
- RT-kortti 86-103083 Päiväkotien suunnittelu, 2019

Päiväkodin malli

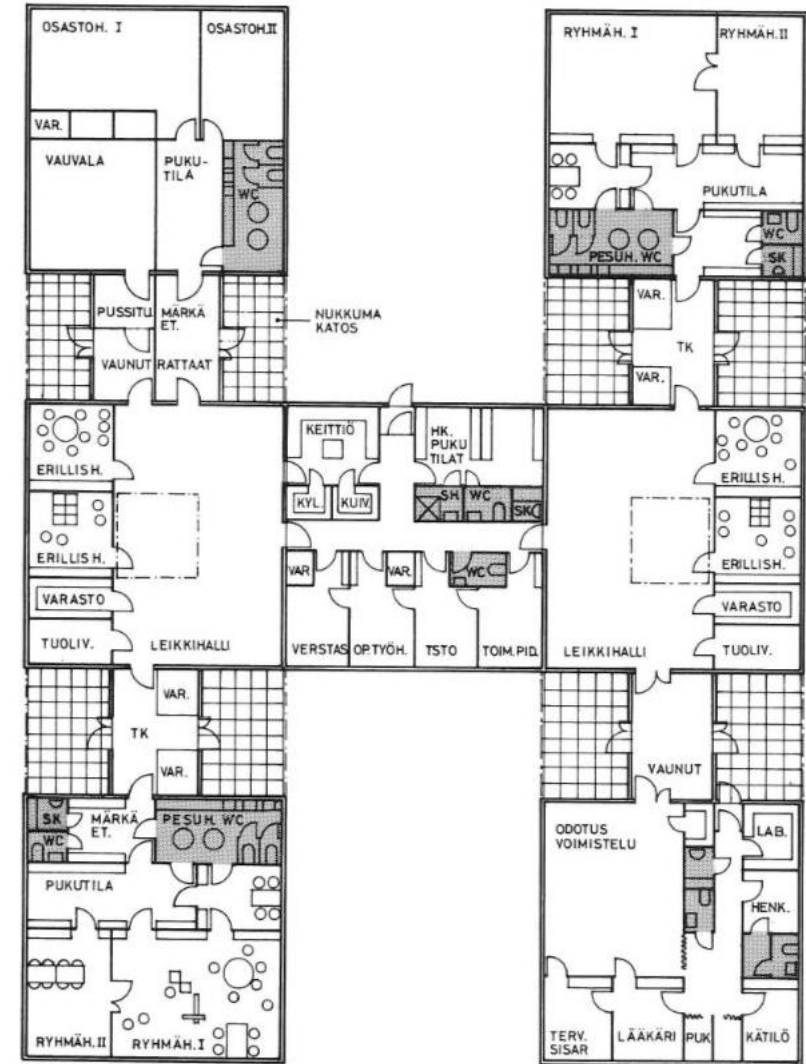
- Tieteellis-yhteiskunnallinen näkemys myös varhaiskasvatuksessa, "laitosmainen"-ajattelumalli tietyin osin.
- 5-100 lapsen päiväkoteja, päiväkotiolohuoneen jatkeena
- Kotialueet ja varhaiskasvatuksen tilojen käyttötarkoitukset määritellään.
- Mm. 8 m²/ tilapaikka mitoitus määrittyy.
- Päiväkodin tilamalli arkkitehti Kirsti Nordin, Arkkitehti 2/74 - lehti

Kuva: Arkkitehti 2/74 – Lapset ja suunnittelu, Kirsti Nordin

Runosmäen ehdotussuunnitelma

- Runosmäen päiväkodin luonnosehdotus arkkitehti Petri Blomstedt
- Kuvatekstissä suunnitelmaa kuvattu "laitostyyppijärjestelmäksi Runosmäkeen", toisaalta ajatus olohuoneen jatkeesta
- paljon samoja tiloja ja toimintatapoja kuin nykyisin, kolmivaiheinen sisäänkäynti, ryhmätilat, pienryhmätilat, wc- ja pesuhuoneet

Kuva: Arkkitehti 2/74 – Lapset ja suunnittelu,
Arkkitehti Petri Blomstedt

Muutamia historiallisia ja päiväkotien suunnitteluun vaikuttaneita rakennuksia

- Hanna Rothman perusti Helsinkiin Suomen ensimmäisen yksityisen lastentarhan ja alkeiskoulun vuonna 1888. Lastentarha oli Pohjoismaiden ensimmäinen.
- Ensimmäisen lastentarhaksi tarkoitetun rakennuksen suunnitteli arkkitehti Birger Federley Forssaan vuonna 1901 Forssa Oy:n tehtaan työntekijöiden lapsille.
- Ebeneser-talo, arkkitehti Wivi Lönn
- päiväkoti Taikurin hattu, arkkitehdit Reima ja Raili Pietilä
- päiväkoti Pikku Prinssi, Helsingin kaupunki / Rakennusvirasto
- lastenpäiväkoti Satakieli, Helsingin kaupunki / HKR-arkkitehtiosasto
- päiväkoti Silkkuike, Arkkitehtitoimisto Häkli jne.

Forssan lastentarha

- Lastentarhan suunnitteli arkkitehti Birger Federley ja se valmistui 1901.
- Rakennus edustaa kansallisromanttista tyyliä, puurakenteinen lastentarha
- Rakennus toteutettiin Forssa-yhtiön lahjoitusvaroilla, ja palveli yhtiön ja vuodesta 1934 Finlaysonin perheitä. Päiväkoti kunnallistettiin 1970-luvulla.
- Vuonna 2010 nimettiin Augustinan päiväkodiksi perustajiensa mukaan.

Kuva: Arkkitehti Federley, Birger; Forssan museo/Finlayson kokoelma

Ebeneser-talo

lasten talo lasten hyväksi

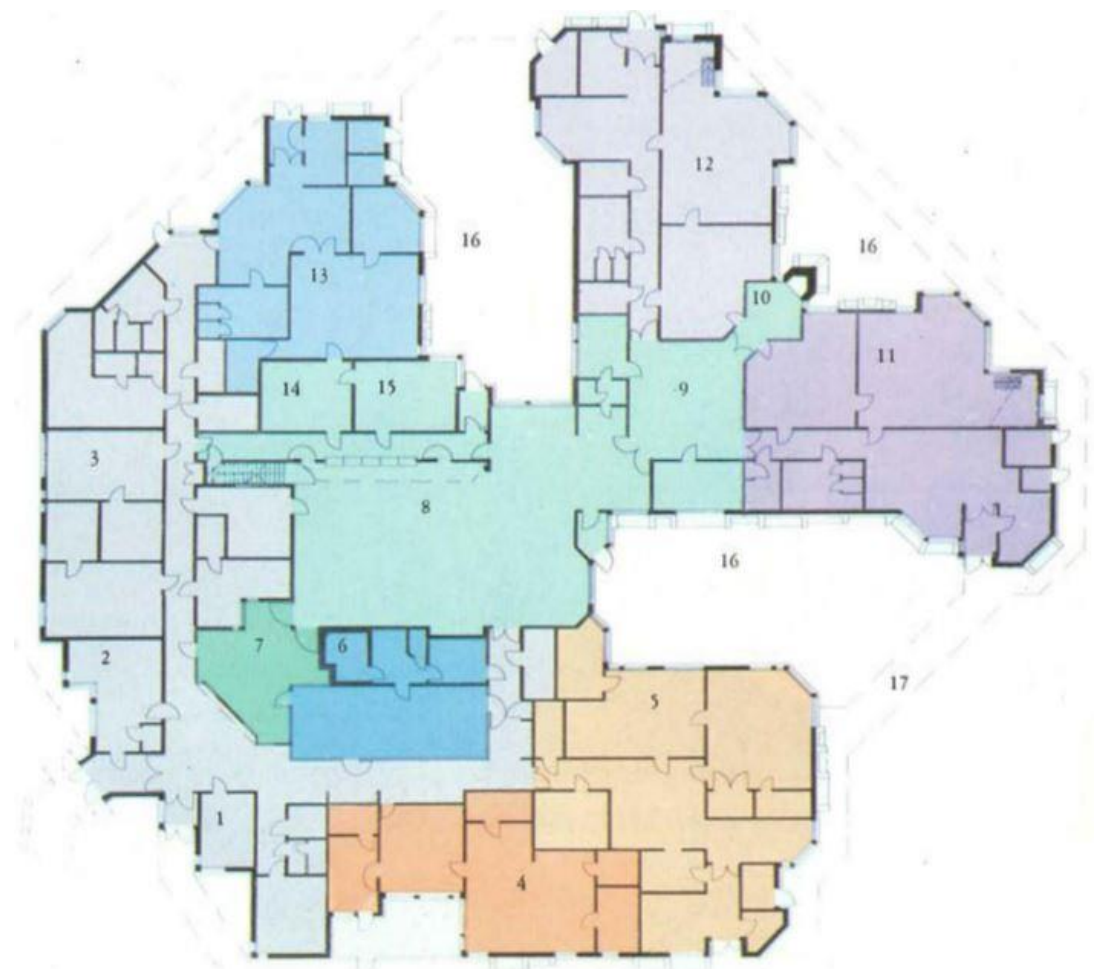
- Talon suunnitteli arkkitehti Wivi Lönn, ja se valmistui 1908 Helsingin kadulle. Kallion ensimmäisiä kivirakennuksia.
- Lastentarhatoiminta alkoi heti vuonna 1908 ja talossa toimi myös opettajaseminaari.
- Aikanaan edistyksellinen tilankäytöllisesti ja pedagogisesti.
- Lähes käytävättömät pohjaratkaisut kerroksissa ja luonnonvalon hyödyntäminen opetustiloissa.
- Wivi Lönnin ensimmäinen työ Tampereen ulkopuolella.

kuva: Arkkitehti Lönn Wivi; Heinonen, Aukusti,
valokuvaaja 2021, Arkkitehtuurimuseo

Päiväkoti Taikurin hattu

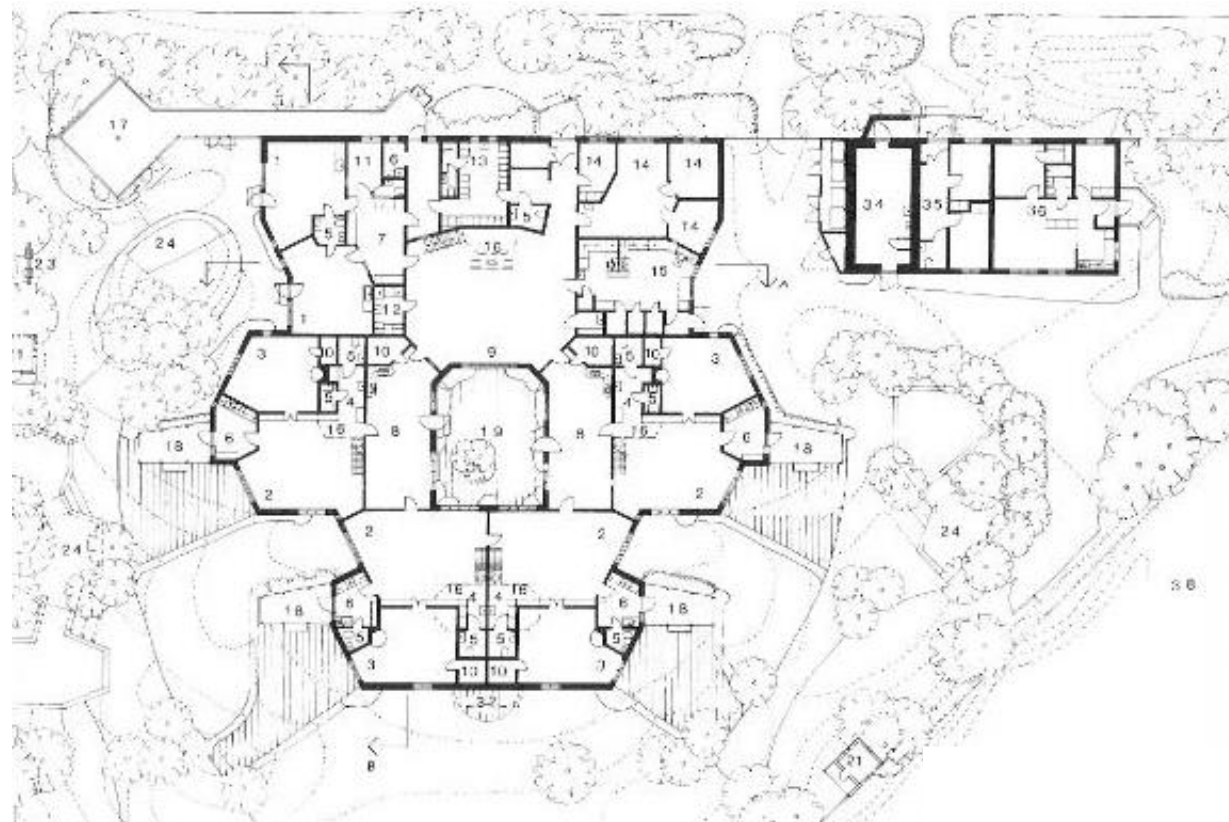
- Raili ja Reima Pietilän suunnittelema vuonna 1984 valmistunut päiväkoti Porin Sampolaan.
- Kodinomaisuus ja lapsen mittakaava, "lastenarkkitehtuuri – uusi suunnittelutavoite"
- Rakennus on puurunkoinen ja vaakalaudoitettu. Kokonaiskerrosala on 1690 m²
- Rakennukseen liittyy Vanhakoiviston vanhainkoti

Kuva: Arkkitehdit Reima ja Raili Pietillä; Arkkitehti 8/1984

Päiväkoti Pikku Prinssi

- Helsingin kaupungin rakennusviraston suunnittelema päiväkoti valmistui vuonna 1983
- Vuonna 1976 aloitettu 3-vuotinen tutkimuspohjainen ennakkosuunnittelu.
- Perustuu Sosiaalihallituksen päivähoidon kasvatustavoitteiden luonnokseen. Kolme "peruskiveä"; hoito- ja kasvatusympäristö, hoito ja kasvatus sekä lapsen toiminta ja kasvaminen, arkkitehti-lehti 8/1984
- Päiväkodissa on 76 tilapaikkaa ja bruttoala on 894 m²
- käytävätön pohjaratkaisu

Kuva: Helsingin kaupungin rakennusvirasto; Arkkitehti 8/1984

Lpk Satakieli

YY-KAA-KOO – konseptipäiväkodit

- Helsingin kaupungin eri toimijoiden yhteistyöhanke, valmistunut vuonna 2012
- Tavoitteet painottuvat rakennustekniikkaan, toteutettavuuteen ja taloudellisuuteen.
- Lpk Satakieli sijaitsee Helsingin Viikissä, päiväkodissa on n 110 tilapaikkaa
- Jopa kaaviomainen, uusasiallinen pohjaratkaisu, esimerkki yleisestä L-muotoisesta rakennuksesta
- Lpk Kurkimoisio on kehityshankkeen viimeisimpiä projekteja.

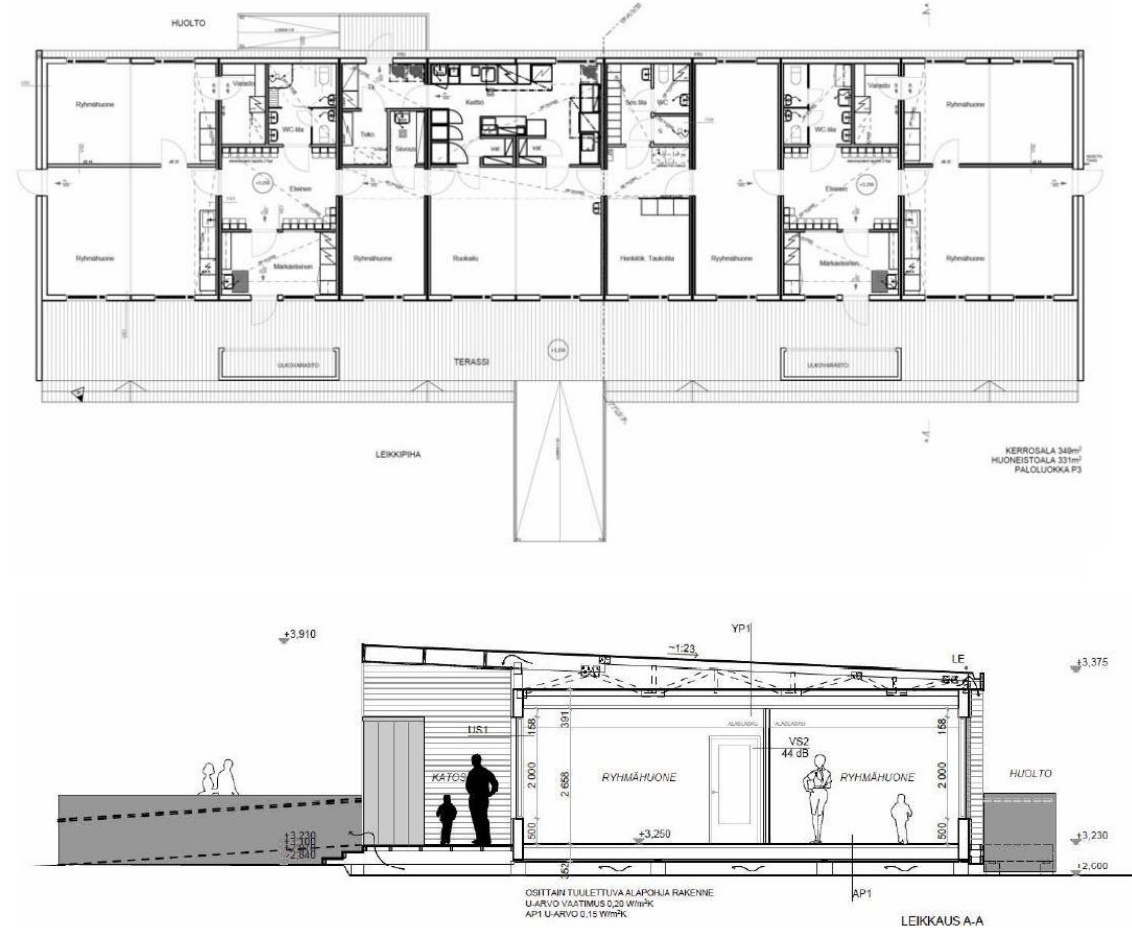

Kuva: Päiväkodin käsikirja / Helsingin kaupunki 2018

Lpk Silkkiuikku -

Paviljonkipäiväkodit - kehityshanke

- Helsingin kaupungin kehittämisprojekti vuodesta 2008 eteenpäin.
- siirtokelpoisia puurakenteinen, 42 tilapaikan perusyksiköitä
- esitelty Suomen arkkitehtuuria 2010-2011 – näyttelyssä sosiaalisen rakentamisen esimerkkinä, Suomen rakennustaiteen museo
- esimerkki hyvästä ja virikkeellisestä siirtokelpoisesta oppimisympäristöstä
- Suunnittelu Arkkitehtitoimisto Häkli ja Arkkitehtitoimisto Huttunen-Lipasti-Pakkanen Oy:n kanssa

Kuvat Päiväkodin käsikirja / Helsingin kaupunki 2018

Yleistä tilasuunnittelusta

- Ohjeellinen tilapaikkamäärä 16-240, nykyisin rakennetaan korkeintaan 320-350 lapsen päiväkotia.
- Lapsen näkökulma, lapsi toimijana (tilassa)
- Oppimisympäristöissä painotetaan viihtyvyyttä, ergonomiaa ja kestäväää kehitystä.

Pedagoginen suunnitelma

- Päiväkodin rakennushankkeen pohjaksi tulee laatia pedagoginen suunnitelma, jossa kuvataan tiloissa tapahtuvaa pedagogista toimintaa ja sen tavoitteita. Sen tavoitteena on luoda selkeä käsitys siitä, miten päiväkodissa tullaan toimimaan ja miten tavoiteltuun toimintaan päästään. Pedagoginen suunnitelma, joka pohjautuu yksikkökohtaiseen varhaiskasvatus-suunnitelmaan, on päiväkodin toimintaa ja rakennushanketta ohjaava työkalu. RT-kortti 103084

Esimerkkiratkaisuja suomalaisesta oppimisympäristöstä:

Suomalaisen lasten päiväkodin fyysinen oppimisympäristö on hyvin ja tarkasti määritelty.

Lasten päiväkotien oppimisympäristö koostuu seuraavista tiloista:

- **kolmivaiheinen sisäänkäynti**, kuisti / märkäeteinen / eteinen tai aula.
- **toiminta-tilat**; ryhmätilat, yhteinen toimintatila ja pienryhmätilat
- **wc- ja pesutilat**
- **ruokailu** ja keittiö aputiloineen
- **liikuntatila**
- **ulkotilat**
- henkilöstön ja huollon tilat
- tekniset tilat

Tilaohjelma

- Vakioitu tilaohjelma yhdenmukaistaa päiväkotien rakentamista ja laajuutta.
- Tilaohjelma määrittää myös päiväkotien eri tilojen käyttötarkoituksen.

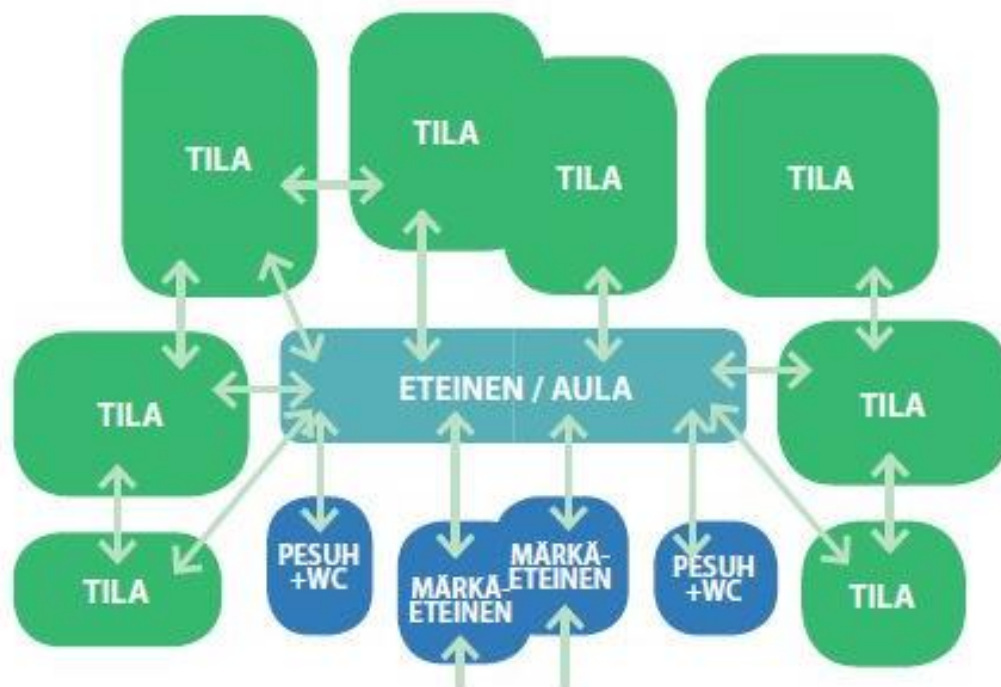
Tilapaikkamäärä (8 lasta/1 kasvattaja)	16	24	32	48	72	96	144	240	
Toiminta-alueiden määrä	1	1	2	2	3	4	6	10	
TILARYHMÄ	TILA (hym ²)	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	HUOMAUTUKSET
I Lasten toiminta-alueet									
omat toimintatilat	60	90	120	180	270	360	540	900	jaetaan tarpeen mukaan; osa voidaan siirtää yhteisiin toimintatiloihin
wc-pesutilat	8	12	16	22	33	44	66	110	esim. 12 m ² wc-pesutila sisältää 3 pesu- ja wc-allasyksikköä
aula/eteinen	12	18	24	36	46	58	86	144	eteis- ja märkäeteistilat voivat olla yhteisiä eri toiminta-alueiden kesken
märkäeteinen	10,5	12	15	20	32	36	54	90	
yht. m ²	90,5	132	175	258	381	498	746	1244	
II Lasten yhteistilat									
yhteiset toimintatilat	25	45	50	75	120	140	202	312	tarvittaessa myös iltaikäyttöön esim. ryhmä- tai pienryhmähuone, sali, työpaja, verstaas, varastot
kotikeittiövanustelu	4	4	5	5	5	6	6	10	muun tilan yhteydessä
ruokailutila	3	3	4	6	8	40	60	100	1..3 toiminta-aluetta: monikäyttötila yli 4 toiminta-aluetta: erillinen tila Tilan voi jakaa toisinkin toimintatilan kokonaispinta-alan puitteissa.
esteetön wc	5,5	5,5	5,5	5,5	5,5	5,5	5,5	10	jokaiseen kerrokseen
yht. m ²	37,5	57,5	64,5	91,5	138,5	191,5	273,5	436,0	
toiminta-alueet ja yhteistilat I+II	128	190	240	350	520	690	1020	1680	
toimintatila / tilapaikka	8,00	7,90	7,48	7,28	7,22	7,18	7,08	7,00	

III Henkilökuntatilat									
toimisto-/neuvottelu-/työtilat	12	18	18	18	25	30	40	60	
puku- ja pesutilat, wc	10	12	12	18	20	25	30	40	henkilöstömäärän mukaan
yht. m ²	22	30	30	36	45	55	70	100	
IV Huoltotilat									
keittäö aputiloihin	30	32	34	36	40	42	50	65	ruokapalveluratkaisun mukaan
siivous ja vaatehuolto	7	9	11	12	13	15	18	20	
varastot	3	4	5	6	7	8	12	15	
yht. m ²	40	45	50	54	60	65	80	100	
I..IV yht. m ²	190	265	320	440	625	810	1170	1880	
brn ² -arvio	251	349	422	580	824	1069	1544	2482	kerroin 1,32; tilaratkaisusta riippuen
htm ² -arvio	213	296	358	492	699	907	1310	2106	kerroin 1,12; tilaratkaisusta riippuen
huoneistoalaa/tilapaikka	13	12	11	10	10	9	9	9	tilaratkaisusta riippuen
Ulkotilat									
ulkokäikkätila	320	450	600	800	1200	1600	2400	4000	kaupunkialueilla usein vähemmän, voidaan kompensoida lähipuistoilla
lasitettu kuisti	6	8	10	14	20	26	40	60	
sadekatos	6	8	10	12	20	26	40	60	rattaiden säilytys
suoja vaunuille	6	8	10	10	10	10	10	10	
ulkovalinevarasto	3	4	6	10	15	20	30	40	

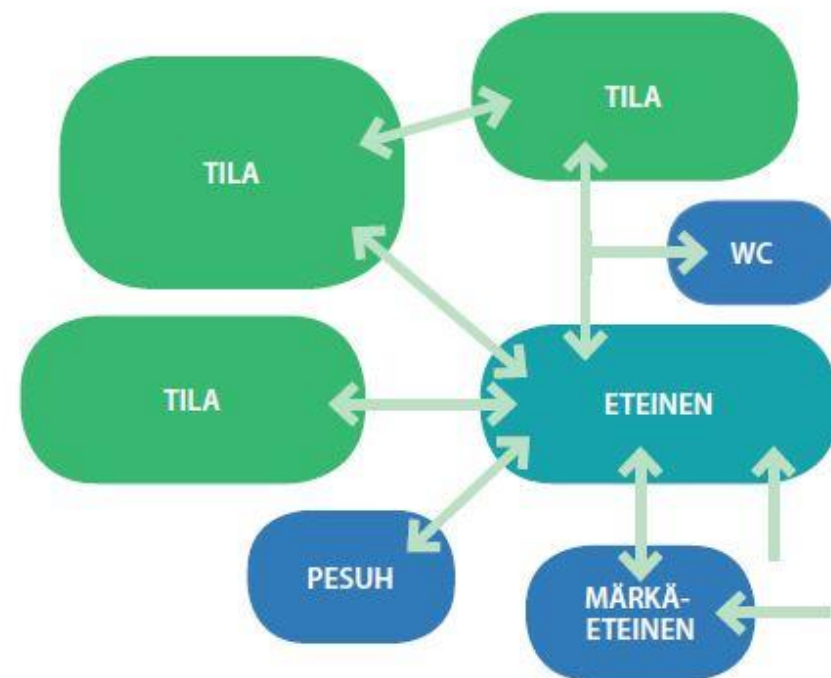
SÄN/1/kuukuu 2019/Rakennustieto Oy © Rakennustietosäätiö RTS sr 2019

Kuva: RT-kortti 103083/Rakennustieto

Tilakaaviot

Monitilaratkaisu

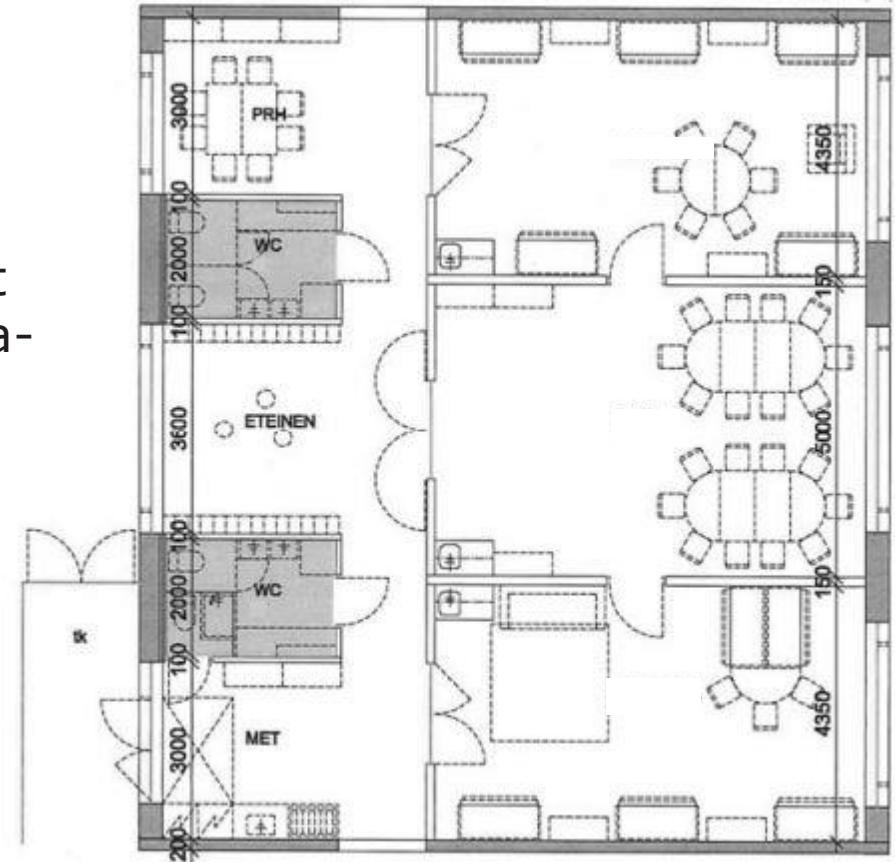

Kotialueet

Kuvat: RT-kortti 103083/Rakennustieto

Toimintatilat ja -alueet

- Päiväkodin perusyksikkö on **toiminta-alue**, joka sisältää lasten ryhmätilat ja niihin liittyvät wc-pesutilat, eteis- ja märkäeteistilat. Toiminta-alueeseen liittyvät **yhteiset toimintatilat**.
- Kaksi kappaletta **ryhmätiloja**, joiden välissä **yhteinen toimintatila**
- Kotialueet mainittu jo vuoden 1973 suunnitteluohjeissa.

Kuva: Lasten päiväkoti Satakieli
Päiväkodin käsikirja / Helsingin kaupunki 2018

Kolmivaiheinen sisäänkäynti- kylmä kuisti

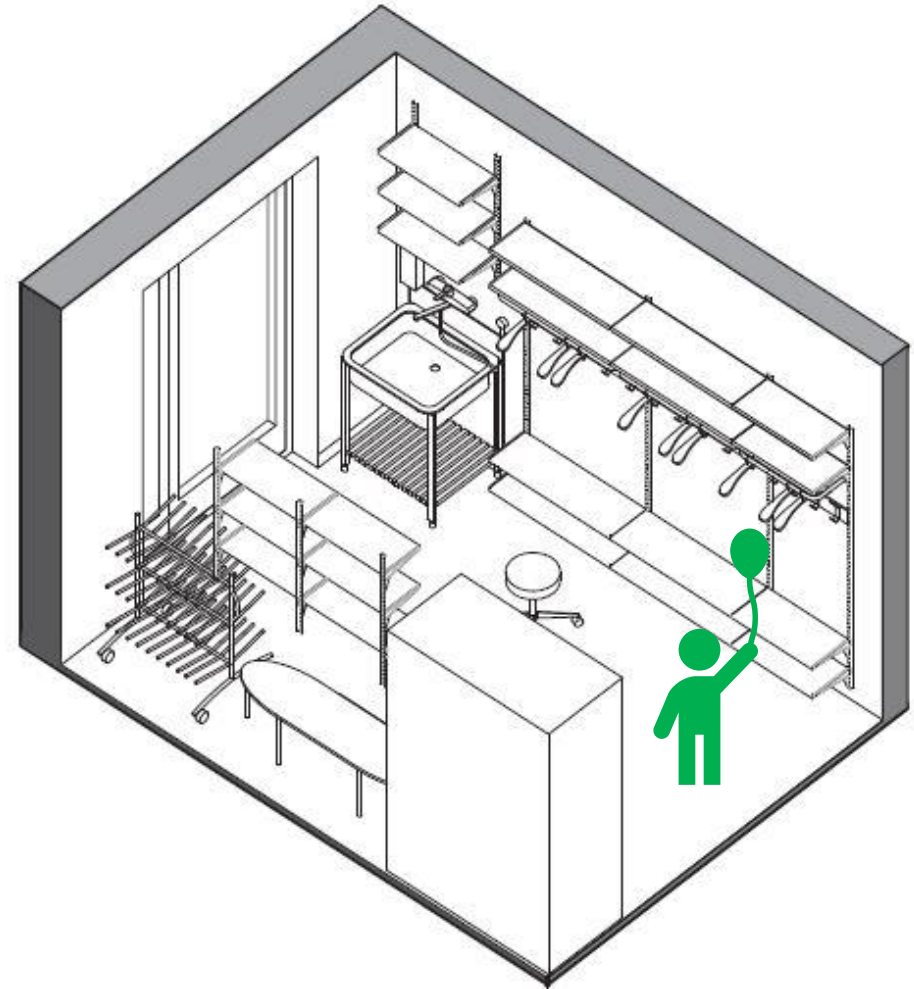

kuva: Lpk Satakieli,, Niiranen, Seppo, valokuvaaja

- katoksen alla sijaitseva lasitettu kylmä kuisti märkäeteisen edessä.
- lasten odottelu- ja pukeutumistila sisäänkäyntien yhteydessä
- myös mahdollisuus väliaikaiseen tavaroiden ja välineiden varastointiin sääsuojaissa

Kolmivaiheinen sisäänkäynti - märkäeteinen

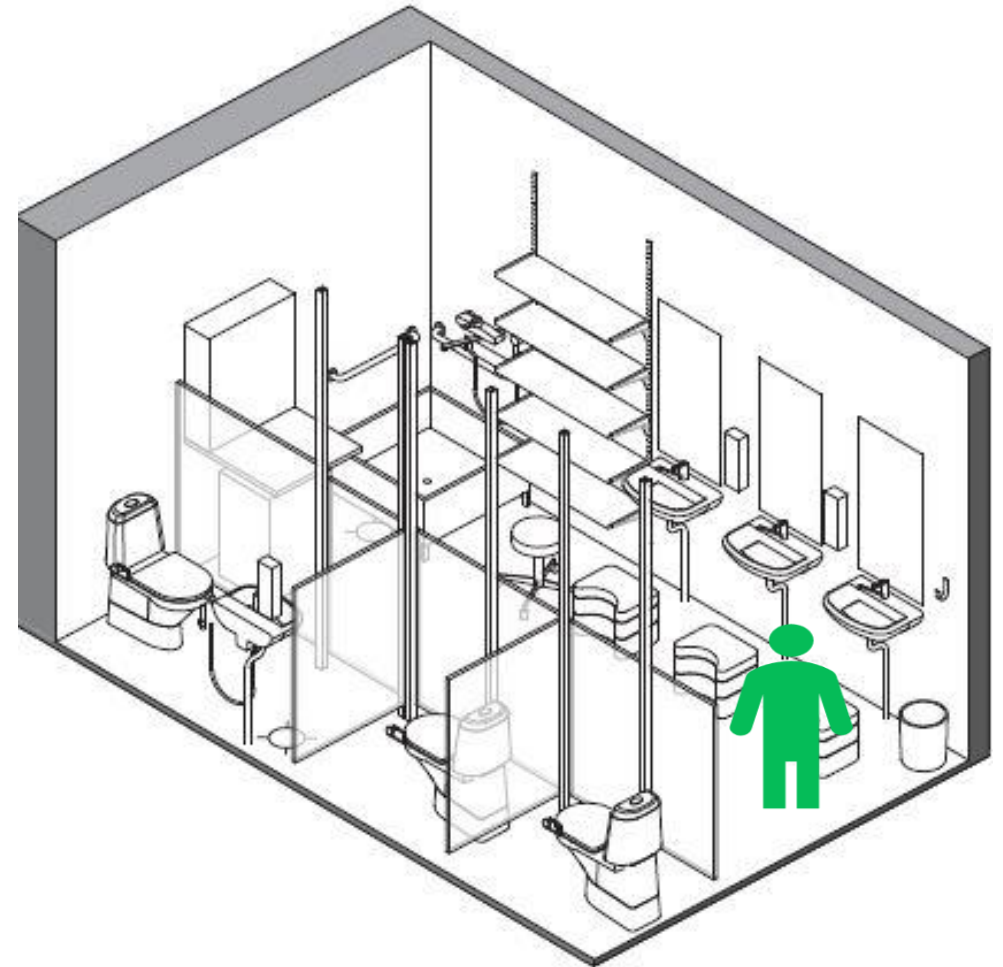
- ulkovaatteiden riisuminen, puhdistus, kuivaus ja säilytys
- vesipiste (kura-allas), hyllyt ja kuivauskaapit
- tilapaikkaa kohden tilaa 0,33...0,5 m².
- Yhteys varsinaiseen eteistilaan tai aulaan, jossa on vaatenaulakot.

Kuva: RT-kortti 103083/Rakennustieto

WC- ja pesutilat

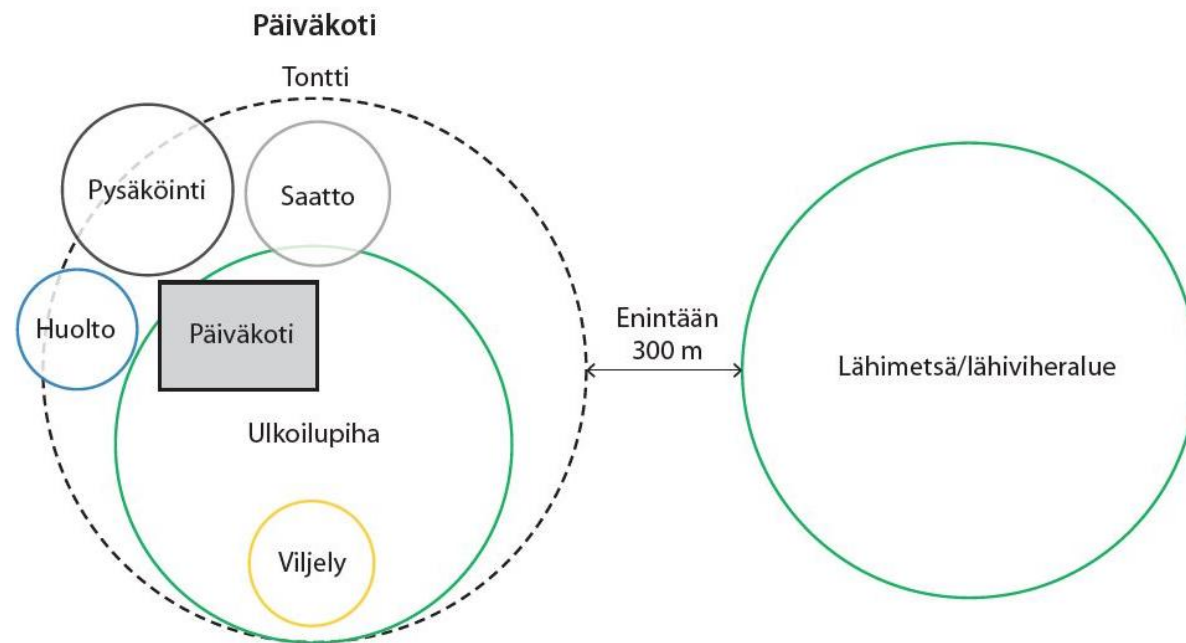
- Wc- ja pesuhuonetila ja erilliset wc:t , mm. ulkoa kätevästi käytettävä wc-tila
- wc-paikka /10 tilapaikkaa koko rakennuksessa
- 1 käsienpesuallas /10 tilapaikkaa; h= 500...700...850 mm, sijoitetaan wc-altaan yhteyteen ja varustetaan käsisuihkulla
- tilapaikkaa kohden 0,4...0,5 m².

Kuva: RT-kortti 103083/Rakennustieto

Ulkotilat

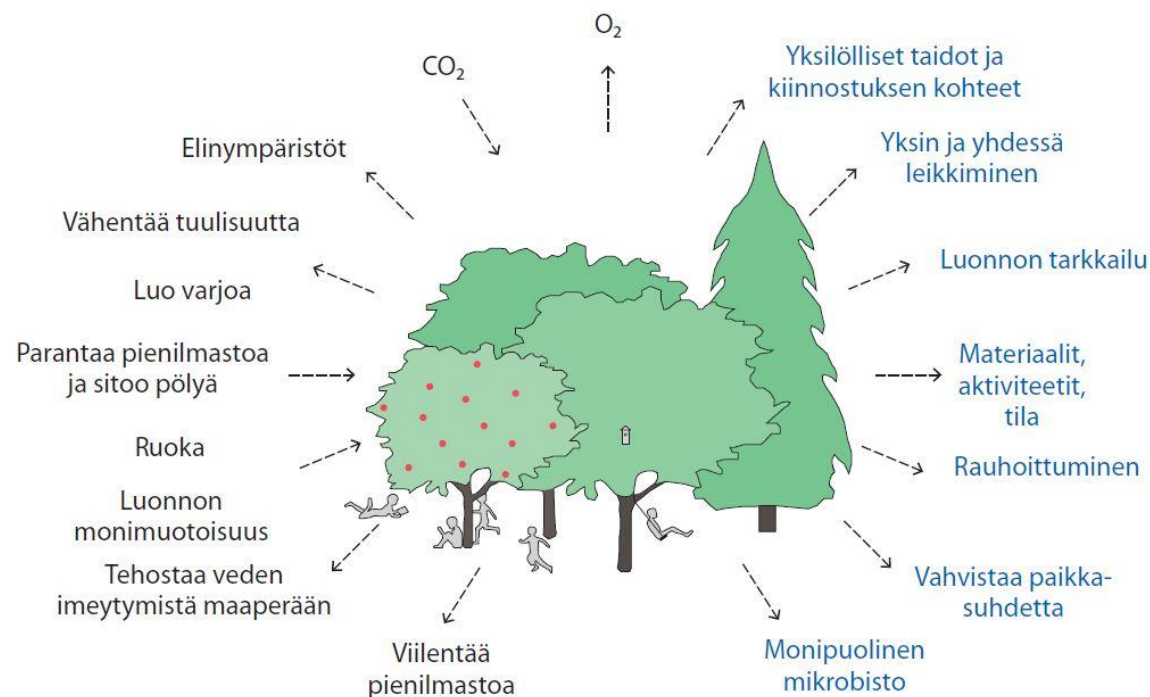
- Päiväkodin piha ja ulkotila tulee suunnitella leikkiin, toimintaan, liikkumiseen ja monipuoliseen oppimiseen kannustavaksi ja sopivaksi. Pihalta ja ulkotilasta on löydyttävä paikkoja leppäämiseen ja sosiaaliseen kanssakäymiseen.
- Pihan ja ulkotilan tulee jättää tilaa lapsen mielikuvitukselle. Muokattavuus lapsen tarpeiden mukaan ja mahdollisuus lapsien niitä itse muokata, ovat tärkeitä. Ulkotiloissa tulee ottaa huomioon käyttäjien ikä ja ikätyypillinen käyttäytyminen, esimerkiksi päiväkotipihoilla pienten lasten mittakaava sekä pienpiirteisyys.
- Luontokokemukset ja -altistukset ovat nykytiedon mukaan lapsille tärkeitä oppimisen paikkoja, hyvinvoinnin terveyden lähteitä.

Kuva: RT-kortti 103084/Rakennustieto

Lähiluonto

- Koulu- ja päiväkotiympäristö mahdollistaa säännöllisen luontokosketuksen, mikä edistää lasten ja nuorten psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia. RT-kortti 103084
- Luontopohjainen oppimisympäristön hyödyt, luontokosketus ja -altistus
- Merkitys kasvaa, myös oppimiskäsityksen muuttuessa
- Nykyistä enemmän osaksi päiväkotien ulkoalueita ja pihoja

Kuva: RT-kortti 103084/Rakennustieto

Tulevaisuudessa

- Tulevaisuutta on tietysti vaikea ennustaa.
- Ilmastomuutoksen myötä kestävien rakennusmateriaalien käyttö lisääntyy, puu rakennusmateriaalina tulee yleistymään edelleen varhaiskasvatuksen rakennuksissa.
- Ilmaston lämpenemisen myötä pihoille on tehtävä enemmän varjon paikkoja, luonnolliset ja katoksien alla olevat varjoiset tilat yleistyvät.
- Rakennusrunkojen uudelleenkäyttö tulee lisääntymään.
- Lähiluonto lisääntyy päiväkotien pihoilla ja niiden läheisyydessä.

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Kiitos kuulijoille!

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Kiitos!

Kysymyksiä?

varhaiskasvatus@oph.fi

esiopetus@oph.fi

Webinaarisarja YouTubessa

<https://www.youtube.com/playlist?list=PLsBm4tVhwd2H3EmXYGteQjeQDADUxcp8a>

Kysymys oppimisympäristön äänimaailmasta

- **Haen vinkkejä miten jo parantaa (tehdä) olemassa olevalle oppimisympäristölle. Jonka haaste on äänimaailma.**

Roope Rissanen: Tietämättä tarkemmin kyseisistä tiloista, yleisesti voi todeta, että lähes aina ääniolosuhteet ovat parannettavissa. Mikäli on mahdollista niin kannattaa kutsua akustinen suunnittelija paikalle, joka voi määritellä parhaiten mikä tyyppinen huoneakustiikan parantaminen tai ääneneristys on tarpeen. Lähtökohtaisesti pienemmissä tiloissa on vähemmän ääntä, joten tilojen jakamisella on vaikutuksia ääniolosuhteisiin. Yleistäen kaikki pehmeät materiaalit vaimentavat ääntä ja parantavat ääniympäristöä. Esimerkiksi verhojen lisäämisellä tai seinille ripustettavilla pinnoilla tai esineillä voi olla vaikutusta. Kannattaa myös tarkastella onko toimintakulttuurissa jotain sellaista millä voisi vaikuttaa haitallisten äänilähteiden vähentämiseen.

Kysymys avoimesta oppimisympäristö

- **Avoimien oppimisympäristöjen plussat ja miinukset?**

Roope Rissanen: Suomessa on vähän niin sanottuja avoimia oppimisympäristöjä (fyysiset oppimisympäristöt) varhaiskasvatuksen tiloissa, ainakin mikäli puhutaan uudisrakentamisesta. Kansallinen (Rt-kortit 2019) ja paikallinen ohjeistus (varhaiskasvatuksen järjestäjien ohjeet) ohjaavat tekemään perusluonteeltaan saman tyyppisiä oppimisympäristöjä, jotka eivät ole kovinkaan avoimia. Yleisesti voi todeta että rauhattomuus, ärsykkeiden määrä, melu (ääniolosuhteet) ja näistä johtuvat keskittymiseen liittävät haasteet sekä suuret tilat ja isot ryhmät ovat haittapuolia. Vastaavasti tilatehokkuus, joustavuus tilan käytössä ja kasvatushenkilöstön määrä samassa tilassa ovat etuja.

Kysymyksiä

- **Millaisia hankkeita on tulossa hyvien oppimisympäristöjen kehittämisessä? Miten lasten kulttuuritausta saadaan näkyviin oppimisympäristöissä? Pohdituttaa myös hyvät mahdollisuudet oppimisympäristön hyödyntämiseen lasten matemaattisten (ja kielellisten) taitojen kehittymisen osalta.**

Roope Rissanen: Opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta Opetushallitus on teettämässä varhaiskasvatuksen tilojen ja rakennuksien nykytilaselvitystä. Tässä selvitetään minkälaisissa tiloissa ja rakennuksissa lapsia kasvatetaan. Selvitykseen kuuluu myös kysely varhaiskasvatuksen toimijoille. Selvitys valmistuu syksyllä 2023. Perusopetuksen puolella tilataan seuraava oppimisympäristöjä koskeva selvitys, toivottavasti saadaan resursseja toteuttaa saman tyyppinen varhaiskasvatuksen puolella.